

Мобильді қосымшаға қосылу үшін ең алдымен шот ашу үшін сайтта өтініш қалдыру, одан кейін сілтеме бойынша қосымшаны AppStore, Google Play арқылы орнатып, қосымшада тіркеуден өту қажет.

Қорыта келе қашықтықтан банктік қызмет көрсетудің күннен күнге көбеюін бірнеше себептермен түсіндіруге болады.

Алдымен «Цифрлы қазақстан» стратегиясының іске асуымен, одан соң пандемия уақытындағы жеке тұлғалардың өз алдына жеке бизнестерімен айналысып, қашықтықтан банктік қызметтерді көптеп қолдануымен түсіндіруге болады.

Дегенмен де қашықтықтан банктік қызмет көрсетуді елімізде әлі де дамыту үшін келесідей ұсыныстар келтіруге болады:

-қашықтықтан банктік қызмет көрсету бойынша клиенттердің банк қызметіне деген сенімділігін арттыру қажет;

-тұрғындардың қаржылай сауаттылығын арттыру қажет, себебі соңғы уақыттарда орын алып жатырған тұрғындардың алаяқтардың арбауына түсіп, алданып жатырған оқиғалар дәлел бола алады;

-банктердің тарапынан түсіндіру, қызықтыру жұмыстарының әлі де бәсеңдігі байқалады, сондықтан да ынталандыру жұмыстарын жүргізу.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТ ТІЗІМІ

1. Кодашева Г.С., Шайханова Г.С. Развитие диджитализации банковского обслуживания в Казахстане // Г.С. Кодашева, Г.С. Шайханова. Молодежный сборник научных статей «Научные стремления». 2018. – С. 118.

2. Иода Ю.В. Развитие системы электронного обслуживания в банковской деятельности // Ю.В. Иода. Социально-экономические явления и процессы. 2018. Кіру рәсімі: <https://cyberleninka.ru/article/n/razvitie-sistemy-elektronnogo-obslyzhvaniya-v-bankovskoy-deyatelnosti>

3. Қазақстан Ұлттық Банкінің ресми сайты. Кіру рәсімі: <https://nationalbank.kz/kz/news/elektronnye-bankovskie-uslugi>

4. Қазақстан Республикасының қаржы нарығын реттеу және дамыту агенттігінің ресми сайты. Кіру рәсімі: <https://finreg.kz/?docid=3615&switch=kazakh>

5. Ермекқали Н. Банктік өнімдерді автоматтандыру және олардың тиімділігі // Н. Ермекқали // Международная научно-практическая конференция студентов и молодых ученых / НАО «УНИВЕРСИТЕТ НАРХОЗ». – Алматы.: ТОО Издательство «Фортуна Полиграф», 2020. – С. 546.

РЕЗЮМЕ

В статье перечислены виды дистанционного банковского обслуживания коммерческих банков страны. Рассмотрены основные позиции и преимущества систем дистанционного банковского обслуживания банка. Проведен анализ дистанционного банковского обслуживания в банковском секторе. Рассчитана доля денежных переводов. Даны рекомендации по дистанционному банковскому обслуживанию.

RESUME

The article lists the types of remote banking services for the country's commercial banks. The main positions and advantages of the systems of remote banking services of the bank are considered. The analysis of remote banking services in the banking sector is carried out. The share of remittances has been calculated. Recommendations for remote banking services are given

ӘОЖ 336.144

Өтеуов Б., БФ-41

Ғылыми жетекшісі: Айешева Г.А., э.ғ.к., доцент

Жәңгір хан атындағы Батыс Қазақстан аграрлық-техникалық университеті, Орал қ.

СТРАТЕГИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ОПЕРАЦИЯЛЫҚ БЮДЖЕТТІК ЖОСПАРЛАУДЫҢ МЕМЛЕКЕТТІК ҚАРЖЫНЫ БАСҚАРУДАҒЫ РӨЛІ

Андатпа

Өткізілген алғашқы іс-шаралардың бірі бюджеттік реформа - бұл бюджет шығыстарын пайдалану тиімділігінің артуы. Сонымен қатар, көп нәрсені қамтамасыз ету үшін бюджеттік

жоспарлауды жетілдіру, бюджеттік бағдарламалардың тәуелсіздік әкімшілерінің және оларды нығайту үшін соңғы нәтижеге қол жеткізу. Мақалада келесі мәселелер талқыланады, бюджеттік жоспарлау, дәлірек айтсақ бюджеттік жоспарлаудың түрлері. Бюджетті жоспарлауды, маңызды фактор ретінде, мемлекеттік қаржының рөліне ерекше орын алуына назар аударылады.

***Түйін сөздер:** бюджеттік реформа, бюджеттік секторының мөлшері, меморандум, стратегиялық жоспарлау, оперативті жоспар.*

Бюджеттік жоспарлау қазіргі кезде мемлекеттік қаржыны басқаруда басты орын алады. Ол мемлекеттік қаржының барлық салаларын біртұтас тұтастыққа байланыстырады: қарыздарды басқару, бюджеттік қызметтерді ұсыну, бюджеттік сатып алуларды басқару, бюджеттік инвестицияларды жоспарлау және бюджеттер арасындағы қатынастарды жоспарлау.

Мемлекеттің экономикалық және қаржылық саясатының құралдары бюджет жоспары шеңберінде қаржы ресурстарының мерзімдері, нысандары мен көлемі тұрғысынан үйлестірілген. Қолданыстағы заңнама бюджетті мемлекеттің міндеттері мен функцияларын қаржылық қамтамасыз етуге арналған қаражатты қалыптастыру мен жұмсау нысаны ретінде анықтайды, бұл іс жүзінде қысқа мерзімді экономикалық және қаржылық саясаттың барлық құралдарын үйлестіру болып табылады.

Мемлекеттік органдардың және мемлекеттік стратегиялық жоспарлау процесінің басқа қатысушыларының мемлекеттік стратегиялық жоспарлауы:

- әлеуметтік-экономикалық дамуды болжау;
- мақсатты бағдарламалық жоспарлау;
- стратегиялық бақылау.

Ұлттық даму бағыттарын іске асыру ауқымындағы стратегиялық жоспарлау мыналарды белгілеуде көрінеді:

- мемлекеттік стратегиялық жоспарлау жүйесінің ұйымдастырылуы мен жұмыс істеуінің жалпы принциптері;
- мемлекеттік стратегиялық жоспарлау процесін жүзеге асыру тәртібі;
- әлеуметтік-экономикалық даму мақсаттарының жіктемесін қолдану негіздері мен тәртібі;
- Қазақстан Республикасының әлеуметтік-экономикалық дамуының мақсаттары және әлеуметтік-экономикалық саясаттың басымдықтары, сондай-ақ мақсаттарға жету жолдары;
- мемлекеттік стратегиялық жоспарлау құжаттарының мазмұнына қойылатын негізгі талаптар, оларды әзірлеу, қарау және бекіту тәртібі;
- мемлекеттік органдардың мемлекеттік стратегиялық жоспарлау саласындағы қызметін үйлестіру тәртібі;
- мемлекеттік стратегиялық жоспарлау құжаттарының жобаларын әзірлеу және қарау, ұлттық деңгейде әзірленген мемлекеттік стратегиялық жоспарлау құжаттарын бекіту;
- Қазақстан Республикасының әлеуметтік-экономикалық дамуын стратегиялық бақылау.

Стратегиялық жоспарлаудың белгіленген бағыттарына сәйкес оның функцияларына жататындар:

- әлеуметтік-экономикалық дамудың ішкі және сыртқы жағдайлары мен тенденцияларын анықтау, сонымен қатар әлеуметтік-экономикалық дамудың мүмкіндіктері мен шектеулерін анықтау;
- Қазақстан Республикасының әлеуметтік-экономикалық дамуының мақсаттарын және әлеуметтік-экономикалық саясаттың басымдықтарын анықтау;
- қолда бар ресурстарды тиімді пайдалануды қамтамасыз ететін мақсаттарға жетудің тәсілдері мен тәсілдерін таңдау;
- тиісті салалардағы Қазақстан Республикасының әлеуметтік-экономикалық даму мақсаттарына қол жеткізуді қамтамасыз ететін шаралар кешенін қалыптастыру
- Қазақстан Республикасының әлеуметтік-экономикалық дамуының мақсаттары мен міндеттеріне қол жеткізу үшін қажетті ресурстарды анықтау;
- басқарудың, кәсіпкерліктің және қоғамның орталық және аймақтық деңгейлері арасында Қазақстан Республикасының әлеуметтік-экономикалық даму мақсаттарына қол жеткізу бойынша жоспарланған іс-шараларды үйлестіру;
- стратегиялық бақылауды жүзеге асыру;
- әлеуметтік-экономикалық дамуды мемлекеттік стратегиялық жоспарлауды ғылыми-техникалық, ақпараттық және кадрлық қамтамасыз ету.
- Қазақстан Республикасының жаңа стратегиялық жоспарлау жүйесі:

- Қазақстанда қалыптасқан стратегиялық, экономикалық және бюджеттік жоспарлаудың тиімді үйлесуін қамтамасыз ету;
- мемлекеттік органдар қызметінің мемлекеттің стратегиялық мақсаттары мен міндеттеріне қол жеткізуге, нақты нәтижелерге қол жеткізуге бағытталуы;
- қысқа мерзімді бюджеттік жоспарлаудан орта мерзімді, айқын бөлуге және мемлекеттік саясаттың басымдықтарына сәйкес бюджет қаражатын тиімді басқаруға көшуді қамтамасыз ету;
- мемлекеттік қызметтердің тиімділігін, бағдарламалық құжаттарды іске асыру нәтижелерін кешенді бағалауды енгізу [1].

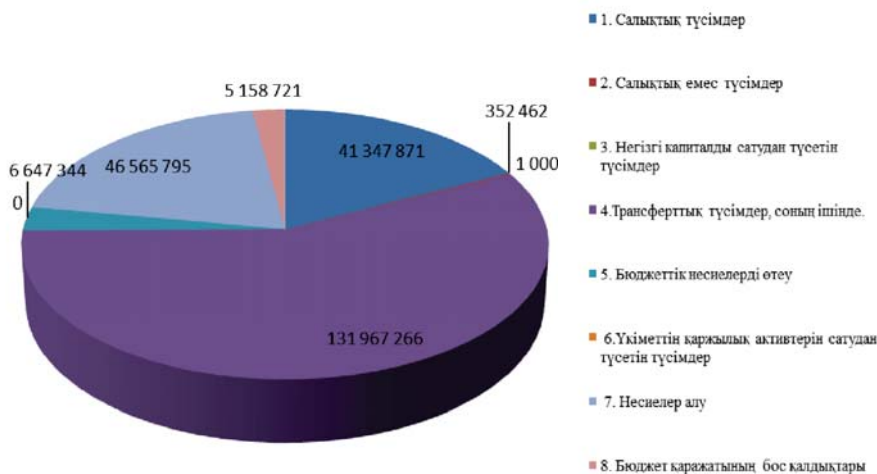
Жалпы, бюджетті қалыптастыру бюджеттік шығыстардың жалпы көлемін, тиісті әкімшілік-аумақтық бірліктің өз азаматтары алдындағы жалпы міндеттемелерін анықтаудан және осы міндеттемелерді орындау үшін бюджеттік кірістерге қажеттіліктерді анықтаудан басталады. Бұл іргелі саяси шешімдер стратегиялық жоспарлау процесінде жасалады және бағдарламалық құжаттарда көрсетіледі.

Мемлекеттің орталықтандырылған ақшалай қорын қалыптастырумен және пайдаланумен байланысты болып келетін бюджеттің жұмыс жасауы ерекше экономикалық нысандар - бюджеттің түсімдері мен шығыстары арқылы болып отырады.

Олар құндық бөліністің жекелеген кезеңдерін білдіреді. Категориялардың екеуі де бюджеттің өзі сияқты объективті және олардың өзгеше қоғамдық арналымы болады: түсімдер мемлекетті қажетті ақшалай қаражаттармен қамтамасыз етеді, шығыстар орталықтандырылған ресурстарды жалпымемлекеттік қажеттіліктерге сәйкес бөледі. Бюджеттің түсімдері табыстар, бюджеттік кредиттерді өтеу сомалары, мемлекеттің қаржылық активтері сатудан түсетін түсімдер, қарыздар, ал оның шығыстары шығындар, бюджеттік кредиттер, қаржылық активтерді сатып алу, қарыздарды өтеу болып табылады [2].

Түсімдер мен шығыстардың құрамы мен құрылымы нақты әлеуметтік- экономикалық және тарихи жағдайларда жүзеге асырылатын мемлекеттің бюджеттік және салықтық саясатты жүргізудің бағыттарына байланысты болады. Бұл ретте мемлекет белгілі бір жағдайларда кірістерді қалыптастырудың және шығыстарды жұмсаудың қолайлы нысандары мен әдістерін пайдаланады. 2020 жылдың кірістерің келесі 1 суреттең көруге болады.

2020 жылға арналған облыстық бюджеттің кірістері, мың.тг

Сурет 1 - 2020 жылға арналған облыстық бюджеттің кірістері

Суреттен көріп отырғандай бюджеттің кірісінің негізі трансферттік түсімдерден тұрады ол 131 967 266 мың теңге, оларға жататындар:

- Республикалық бюджеттен субвенция;
- Республикалық бюджеттен берілетін ағымдағы нысаналы трансферттер;
- Республикалық бюджеттен дамытуға бағытталған нысаналы трансферттер;
- Ведомствалық бағыныстағы бюджеттерден трансферттер;
- Облыстық бюджеттерге трансферттер.

Келесі негізгі түсім, ол несиелер алу 46 565 795 мың теңге және салықтық түсімдер 41 347 871 мың теңгені құрайды. 2020 жылда үкіметтің қаржылық активтері сатылмаған, сондықтан бұл көрсеткіш.

2020 жылдың шығыстарың келесі 2 суреттең көруге болады [3].

Сурет 2. 2020 жылға арналған облыстық бюджеттің шығыстары

2 суреттең 2020 жылдың шығыстарың байқауға болады. 2020 жылдың облыстық бюджеттің шығыстарының негізін 49 087 201 мың теңгеге трансферттер құрайды, келесі ол білімге кеткен шығыстар 35 103 751 мың теңге және пандемияға байланысты әлеуметтік көмек және әлеуметтік қамтамасыздандыру бойынша 31 298 221 мың теңге көлемінде шығыстар болған.

Стратегиялық деңгейде экономиканың бюджеттік секторының мөлшері, тиісінше, салық жүктемесінің жалпы деңгейі жоспарланған. Сондай-ақ, стратегиялық деңгейде экономиканың мемлекеттік секторы ұсынатын әлеуметтік қызметтердің көлемі мен құрылымы жоспарланған. Стратегиялық басымдықтарға сәйкес әлеуметтік-экономикалық дамудың орта мерзімді мақсаттары тұжырымдалады, олар әлеуметтік қызметтерге деген сұранысқа сәйкес әлеуметтік қызметтерді ұсынудың нақтырақ жоспарларына айналады.

Мемлекеттік жоспарлаудың жаңа жүйесіне келесі өзара байланысты деңгейлер кіреді (сурет 3).

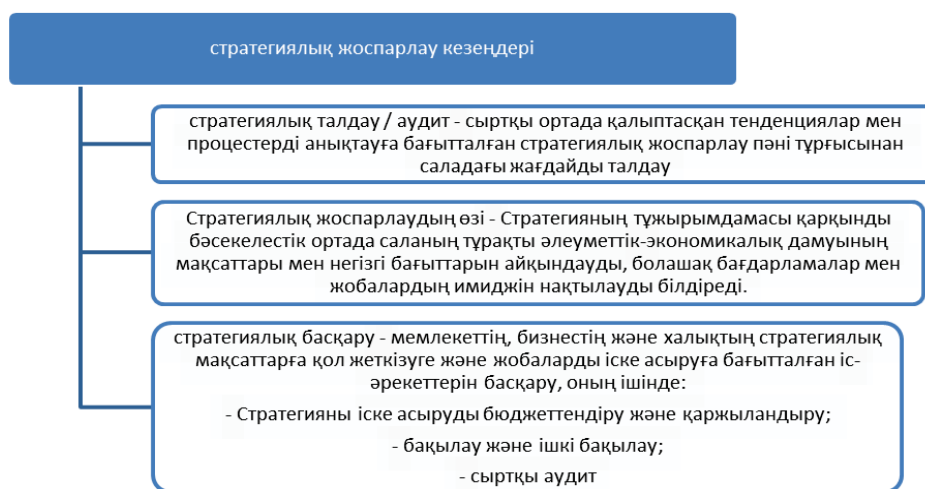

Сурет 3. Мемлекеттік жоспарлаудың жаңа жүйесі

Әр деңгей бағдарламалық құжат болып табылады. Жүйе стратегиялық бағдарламалық құжаттарды, оның ішінде «Қазақстан-2030» және «Қазақстан-2050» ұзақ мерзімді елдің даму стратегияларын біріктіреді. Президенттің жыл сайынғы жолдаулары, мемлекеттік бағдарламалар мен аумақтарды әлеуметтік-экономикалық дамыту бағдарламалары.

Сонымен қатар, жаңа мемлекеттік жоспарлау мыналарды қамтиды:

- 5 жылға арналған әлеуметтік-экономикалық дамудың болжамы және республика мен аймақтардың 3 жылға арналған бюджеттік параметрлері;
  - мемлекеттік органның стратегиялық және жедел жоспарлары;
  - 3 жылға арналған республикалық және жергілікті бюджеттер;
  - Премьер-Министр немесе жергілікті атқарушы органның әкімі мен мемлекеттік органның басшысы арасындағы меморандум;
  - мақсатты трансферттер бойынша нәтижелер туралы келісімдер [4].
- Стратегиялық жоспарлау кезеңдеріне келесі элементтер кіреді:

Сурет 4 - Стратегиялық жоспарлау

Әлеуметтік-экономикалық даму Болжамынан және бюджеттік параметрлердің болжамынан кейін мемлекеттің стратегиялық жоспары стратегиялық жоспарлау жүйесінде маңызды орын алады.

Стратегиялық жоспарларды мемлекеттік органдар бюджеттік бағдарламалардың әкімшілерімен әзірлейді және олардың қызметтерінің барлық аясын, соның ішінде ведомстволық бағыныстағы ұйымдардың (тұтастай алғанда тиісті саланың) қызметін қамтиды. Мемлекеттік органның стратегиялық жоспары оған бөлінген бюджеттік лимиттермен бірге үш жылдық кезеңге мемлекеттік органның негізгі бағыттарын, мақсаттары мен міндеттерін анықтайды.

Бюджеттік бағдарламалар әкімшісі әлеуметтік-экономикалық даму және бюджеттік параметрлер болжамында қарастырған бюджеттік қаражаттың болжамды көлемі шегінде әзірленеді.

Батыс Қазақстан облысының әлеуметтік-экономикалық даму көрсеткіштерінің болжамы болжамды көлемі шегінде 2022-2024 жылдарға қарастырған бюджеттік бағдарламаны келесі 1- кестеде байқауға болады.

Бұл кестеде Батыс Қазақстан облысының әлеуметтік-экономикалық даму көрсеткіштерінің болжамы берілген, жылдар арасында талдағанда әр көрсеткіш пайызбен салыстырғанда 1,2 пайызға көбейіп жатр. Мысалы, Ауыл, орман және балық шаруашылығы 2022 жылды 2023 жылмен салыстырғанда 10768,5 млн.теңгеге, ал 2023 жылды 2024 жылмен салыстырғанда 12550,2 млн.теңгеге көбейген. Өнеркәсіп саласы 2022 жылды 2023 жылмен салыстырғанда 60885 млн.теңгеге, ал 2023 жылды 2024 жылмен салыстырғанда 63442,6 млн.теңгеге көбейген. Тасымалдау және сақтау да 2022 жылды 2023 жылмен салыстырғанда 8278,5 млн.теңгеге, ал 2023 жылды 2024 жылмен салыстырғанда 9582,5 млн.теңгеге көбейген. Жалпы аймақтық өнім 2022 жылды 2024 жылмен салыстырғанда 286944,6 млн.теңгеге арттырып болжамдайды.

Берілген кестеден қорытындылай айтқанда әр әлеуметтік-экономикалық даму көрсеткіштерінің болжамдарың артып көрсетеді [5].

Кесте 1 - 2022-2024 жылдарға арналған Батыс Қазақстан облысының әлеуметтік-экономикалық даму көрсеткіштерінің болжамы

Көрсеткіштер	2022 ж.	2023 ж.	2024 ж.
	болжамы		
ЖАӨ, млрд. теңге	3 105 379,9	3 242 503,9	3 392 324,5
Өткен жылмен салыстырғанда ЖАӨ-нің % нақты өзгерісі	101,0	101,2	101,4
Жан басына шаққандағы ЖАӨ, болжамды бағам бойынша АҚШ доллары	12576,6	13053,7	13575,4
Экономикалық қызмет түрлері бойынша ЖАӨ			
Ауыл, орман және балық шаруашылығы, млн. теңге	122 579,5	133 348,0	145 898,2
өткен жылмен салыстырғанда % -бен	106,4	104,3	104,6
Өнеркәсіп, млн. теңге	1 524 094,8	1 584 979,8	1 648 422,4
өткен жылмен салыстырғанда % -бен	100,1	100,6	100,6
Тау-кен өндірісі және карьерлерді қазу, млн. теңге	1 317 737,0	1 366 585,5	1 417 244,8
өткен жылмен салыстырғанда % -бен	99,7	100,2	100,2
Шикі мұнай өндіру, млн. тонна	0,2	0,2	0,2
Өңдеу өнеркәсібі, млн.теңге	161 909,2	172 603,3	184 003,7
өткен жылмен салыстырғанда % -бен	103,5	103,5	103,5
Электр, газ, бу және ауа баптау, млн. теңге	38 931,8	40 107,5	41 318,8
өткен жылмен салыстырғанда % -бен	101,0	101,0	101,0
Құрылыс, млн. теңге	145 779,6	156 129,9	168 854,5
өткен жылмен салыстырғанда % -бен	102,0	102,0	103,0
Көтерме және бөлшек сауда; көлік пен мотоциклдерді жөндеу, млн. теңге	262 839,9	274 786,0	288 690,1
өткен жылмен салыстырғанда % -бен	101,5	101,5	102,0
Тасымалдау және сақтау, млн. теңге	163 606,0	171 884,5	181 467,0
өткен жылмен салыстырғанда % -бен	102,0	102,0	102,5
Ақпарат және байланыс, млн. теңге	11 308,1	11 707,2	12 120,5
өткен жылмен салыстырғанда % -бен	101,5	101,5	101,5

Мемлекеттік органның стратегиялық жоспары - бұл бюджеттік бағдарламаларды қоса алғанда, мемлекеттік органның стратегиялық бағыттарын, мақсаттарын, міндеттерін, қызметінің көрсеткіштерін анықтайтын құжат, оның ішінде:

- мемлекеттік органның миссиясы мен көзқарасы;
- ағымдағы жағдайды бағалау;
- мемлекеттік орган қызметінің мақсатты индикаторлары;
- қызметтердің саны мен сапасының көрсеткіштері;
- мемлекеттік органның функционалдық мүмкіндіктері;
- оның негізінде стратегиялық жоспар жасалған нормативтік құқықтық актілердің тізбесі.

Тиісті бюджет бекітілгеннен кейін мемлекеттік органдардың стратегиялық жоспарлары пысықталып, ағымдағы жылдың 25 желтоқсанына дейін бекітіледі және мемлекеттік құпиялардың қорғалуын қамтамасыз ете отырып, күнтізбелік 10 күн ішінде бұқаралық ақпарат құралдарында жариялануға жатады. Стратегиялық жоспарға өзгерістер мен толықтыруларға келесі жағдайларда жол беріледі:

- бюджетті нақтылау;
- Қазақстан Республикасының заңнамалық актілеріндегі өзгерістер;
- Қазақстан Республикасы Президентінің тапсырмаларын орындау мақсатында стратегиялық және бағдарламалық құжаттарға жаңа немесе түзетулер қабылдау;

- мемлекеттік органның функцияларындағы, құрылымындағы өзгерістер.

Стратегиялық жоспарлар бекітілген күннен бастап екі апта ішінде мемлекеттік органдардың басшылары меморандумдар әзірлейді.

Меморандум - бұл мемлекеттік орган басшысының тиісті қаржы жылына арналған республикалық бюджетте көзделген бюджет қаражаты шегінде мемлекеттік орган қызметінің тікелей және түпкілікті нәтижелеріне қол жеткізуді қамтамасыз ету жөніндегі ниеттерін растайтын құжат. стратегиялық жоспар. Мемлекеттік органның меморандумы келесі қаржы жылына бекітілген.

Жоғарғы Сот, Конституциялық Кеңес, Қазақстан Республикасы Парламентінің Экономикалық бөлімі, Орталық сайлау комиссиясы және жергілікті бюджеттен қаржыландырылатын атқарушы органдар меморандумдарды бекітпейді.

Стратегиялық жоспарды іске асыру үшін мемлекеттік орган жедел жоспар жасайды. Оперативті жоспар - бұл мемлекеттік органның ағымдағы қаржы жылындағы нақты іс-әрекеттерін, ресурстармен, жауапты орындаушылармен және стратегиялық жоспардың мақсаттарына, міндеттеріне және нәтижелерінің көрсеткіштеріне қол жеткізу бойынша іс-шаралар уақытымен байланысты құжат.

Операциялық жоспар жыл сайын әзірленеді және ағымдағы қаржы жылының 10 қаңтарына дейін мемлекеттік органның жауапты хатшысымен (басшысымен) бекітіледі.

Стратегиялық жоспарлаудан айырмашылығы, жедел жоспарлау нақты іс-әрекеттерге, операцияларға, олардың жүйелілігіне, нақты кестелерді құруға, жоспарларда көрсетілген жоспардың белгілі бір тармақтарын орындау үшін қажетті ресурстарды нақты анықтауға және т.б. Жалпы, жедел жоспарлауды стратегияны нақтылау, жеделдету, оны әр түрлі құрылымдар мен ұйымдар қызметінің нақты көрсеткіштеріне айналдыру кезеңі деп санауға болады [6].

Мемлекеттік органның жедел жоспары үш жылдық Стратегиялық жоспар шеңберінде жасалуда. Оның компоненттері:

- мақсат қою;
- іс-әрекеттің сипаттамасы (іс-әрекеттің дамуы);
- тиімділік көрсеткіштерін таңдау;
- қаржылық негіздеме;
- тиімділік көрсеткіштерін бақылау;
- нәтижелерді бағалау.

Осылайша, жедел жоспарларды жүзеге асыру үшін жоспарланған мақсаттарға жету үшін іс-әрекеттерді уақытында түзетуге мүмкіндік беріп, уақытында бақылау және есептер құрастыру қажет.

ҚОЛДАНЫЛҒАН ӘДЕБИЕТ ТІЗІМІ

1. Қазақстан Республикасының Бюджет кодексі 2008 жылғы 4 желтоқсандағы N 95-IV Кодексі
2. "2020 – 2022 жылдарға арналған республикалық бюджет туралы" Қазақстан Республикасы Заңы Қазақстан Республикасы Үкіметінің 2019 жылғы 29 тамыздағы № 643 қаулысы
3. «Республикалық және жергілікті бюджеттердің атқарылуын бақылау туралы» 2002 жылғы 29 қаңтарындағы Қазақстан Республикасының Заңы
4. Көкебаева А.М. Мемлекеттік бюджет. Оқу құралы. Түркістан, 2012 ж., 112 б.
5. Өтебаев Б. С. Мемлекеттік бюджет: оқулық.-Алматы: Экономика, 2006. – 320 б.

РЕЗЮМЕ

Одна из первых предпринятых мер государством - бюджетная реформа - повышение эффективности бюджетных расходов. Для этого, необходимо улучшить планирование бюджета, чтобы обеспечить независимость администраторов бюджетных программ, ориентированного на результат. В статье рассматриваются вопросы бюджетного планирования, точнее, значение видов бюджетного планирования. Особое внимание уделяется роли государственных финансов, как важного фактора при планировании бюджета.

RESUME

One of the first measures taken by the state - budget reform - to increase the efficiency of budget expenditures. For this, it is necessary to improve budget planning to ensure the independence of administrators of budget programs, based on results. The article discusses the issues of budget planning, more precisely, the importance of types of budget planning. Particular attention is paid to the role of public finance as an important factor in budget planning.